

La biroul populației

— SCHIȚA —

Gogu Stamatescu, avocat cunoscut în oraș, vorbind cu un coleg, află cu uimire că nu-și făcuse declarația la „biroul populației”...

— „Cum naiba am uitat, stupid ce sunt?” își zise sie-și și tot atunci se gândi la amenda care-l aștepta...
— „Așa suntem noi, legiști: nici odată nu știm legile!” adăugă el, pornind în grabă spre biroul populației.

Pe sălița întunecată a biroului stăteau câțiva cetățeni cu privirile posomorite. — semn neîndoelnic că și ei uitaseră legea. Unul din aceștia deschise cu mare fereală ușa de la birou și vru să zică: „domnule șef...” dar o mână tare și părăoasă se strecură prin deschizătură și dădu cetățeanului o isbitură în piept, așa de tare, în cât omul se prăbuși cu spatele de zidul din față, îcnind, adânc, de parcă l'ar fi apucat greața. Tot atunci se auzi un sbierat gros, de bețiv:

— „Nu ți-am spus, bă?...” Ce te înfigi ca un embecil?!...” și usa fu trântită cu putere, în cât căzu o bucată de tencuială de la pragul de sus...

Stamatescu, încruntându-se, rămase câteva clipe pe loc, gânditor... Pe urmă își strânse buzele și dădu din cap, ca și cum ar fi zis: „ce-mi pasă mie de toate acestea?!...” Deschise ușa și încrețindu-și fața într'un surâs amical, întinse mâna șefului. Același mână părăoasă care isbise prin deschizătură, strânse cu vigoare mâna d-lui Stamatescu.

Zise avocatul prefăcut:
— „Dl Popescu-Lungu... dacă nu mă înșel?!” (dar îi cunoștea foarte bine).

Șeful, surzând vesel:
— „Da... Popescu-Lungu... capul biroului... da eu...”.

Frecându-și mâinile, adăogă:
— „Cu ce vă pot servi?...” și iar zâmbi larg...

Stamatescu, privind pe geam, începu:
— „Domnule șef... cap...” dar „capul” îl întrerupse:
— „Luai loc...” — și rog... luați...”

— „Mulțumesc...” și Stamatescu, mulțumind ușor din cap, se așeză.

— „cum spuneam! domnule cap... știți... știți dumnea-va profesia noastră...”

— „Da... grea profesie...”

— „...tocmai... te ia, domnule, din somn și te poartă ca pe-un mucenic...”

— „...mucenic...”

— „...și dacă, cel puțin, ar fi, domnule, recunoșcător...”

— „aș?...”

— „...tocmai... Aș zice dimpotrivă... Piezi, domnule și costul zilelor... Uite-așa: te trezești Sâmbătă că s'a isprăvit săptămâna.

— „...chiar așa?...”

— „...te întreb: oare în câte o mai fi azi? Pierzi, domnule, răbojul vremii, cum se zice... și...”.

Stamatescu se opri, nu mai știind ce să zică.

— „Capul” tuși, puse tamponul de sugativă ceva mai departe de unde stătuse până atunci, își mângăie mustata și iar tuși în ton de tenor răgușit de băutură...

Stamatescu:
— „Șeful dragă, ce mai dura-vura?!... N'am făcut declarația la termen... Ce zici de asta?...”

Șeful, surzând amical, zise:
— „Se întâmplă câteodată, coane Gogule... Câte n'are omul pe cap?...”

— „Așa zic și eu șefule... Uite: te ia așa din somn și te poartă ca pe-un mucenic...”

— „...mucenic, hm!...”

— „...și dacă, cel puțin, ar recunoaște...”

— „așa!... ți-ai găsit?...”

— „Și tăcără amândoi...”

Primăvară

Soarele se joacă prin livezi, au înflorit merii în sat se deschid ferestre și uși Dealul e verde, copii prind gănuși Curg revărsate pe câmp apele primăverii.

Pe câmp: pluguri, chiole și boi Arătura crește, berzele locnesc Pe o cărare o fată și-un flăcău se întâlnesc Se iau de mână și pornesc către crâng amândoi.

Zaharia Stancu

Cum se scrie românește

de IOAN SLAVICI

ACADEMIA ROMÂNĂ ȘI GRAMATICA

Ce-a făcut „Academia Română” pentru lămurirea limbii române?

Chiar când cu înființarea așa zisei societăți academice unul dintre membrii societății, Timoteu Cipariu, a scris și publicat o lucrare de neîndoasă valoare asupra gramaticii limbii române, atât etimologie, cât și sintaxă.

Cât-va timp în urmă a publicat „Academia Română” un proiect de dicționar propus de Laurianu și Maxim, precum și un așa numit „Glossar”, în care erau adunate vorbe primite mai de mult din alte limbi în cea română.

Aceste publicații n'au avut însă înțiruire hotărâtoare asupra mișcării noastre literare, căci numai puțini dintre scriitorii și încă mai puțini dintre cititorii n'au avut nici cele două începturi făcute pentru publicarea așa zisului „Magnum Etimologicum”.

Ori-și-cât de interesante și de pline de învățăminte ar fi cele câte-va litere publicate de B. P. Hăjdău, publicul n'a fost îndrumat să le citească.

Încă mai puțin poate să fie vorba de înțiruirea lucrării d-lui A. Philipide, care era să facă a doua încercare.

Când a dat d-lui S. Pușcariu, înscăinarea de a începe din nou un „Magnum Etimologicum”, „Academia Română” a stabilit o ortografie, pe care ministerul de instrucție publică a impus-o în toate școlile și pentru toate publicațiile într'un fel ori într'altul oficial.

Aceasta a avut fără îndoială înțiruire hotărâtoare asupra mișcării noastre literare, — nu însă atât în bine, ci mai mult în rău.

Noi avem adică două feluri de semne în scriere: unele fonografice, literele, și altele ideografice, așa zisele semne de interpunctațiune. „Academia Română” s'a mărginit la stabilirea regulilor în ceea ce privește întrebuintarea semnelor fonografice, și a rămas ca de semnele ideografice să se folosească fiecare după bunul său plac, — ceea ce se și întâmplă.

În același timp ortografia și arbitrară, „Academia Română” n'a ținut seamă de gramatică nici în ceea ce privește declinarea și conjugarea, nici în ceea ce privește derivațiunea și prin aceasta a zăpăcit atât pe școlari, cât și pe cei ce vor să învețe românește. Urmarea firească e, că de ortografia Academiei se folosește numai cei ce într'un fel ori într'altul sunt nevoiți s'o facă aceasta, și una din cauzele lipsei de disciplină intelectuală e fără îndoială și această ortografie arbitrară.

Dar doi dintre membrii „Academiei Române”, care sunt în același timp și Profesori universitari, d-l A. Philipide și d-l O. Densusianu, au publicat fiecare câte o gramatică a limbii române, și aceste au avut fără îndoială și ele înțiruire hotărâtoare asupra mișcării noastre literare.

„Gramatica elementară a limbii române” a fost publicată de d-l A. Philipide la 1897. E o carte de 387 pagini mari.

„Pentru istoria limbii române, — zice autorul în prefață, — pe care mi-am propus s-o public (Primum notum a apărut în Iași, 1894), aveam trebuință de o gramatică românească, unde să se găsească cataloage formelor comune, înțelesurile acestor forme și numeroase exemple. Niciuna din gramaticile de până acum nu-mi putea face însă vreun serviciu, abstracție făcând de aceia că formele se găsesc ori fals, ori în puțin număr, ori fără sistemă înțirale, — exemplele sunt din cale afară de neîndestulătoare: pentru scheletul unei forme se dau trei patru cuvinte ca exemple și apoi un etcetera, iar pentru înțelesul formelor — în studiul cărții de altfel gramaticii noastre au copiat numai schematismul gramaticilor raționale străine, ori franțuzești, ori nemțești, se dau, supți pretext de pedagogie, bucăți de

„Gramatica elementară a limbii române”, autorul ne spune, că forma a două („celor” și „acelor”), „pot avea a”. Noi aflăm însă, ce rost are acest a, care din „cel” face „acel”, „cela” și „aceia”, din „cea” — „acea” și „aceea” (aceea), deci din „celor” — „acelor” și „acelora” (vezi pag. 8). Nu cumva e același a, pe care-l avem în „aici” și în „aia”, în „acolo” și în „acolo”, și în „acasă”, în „futura” și în „multora”, ori în „cărui” și în „cărora”. E a-celst a parte de cuvânt și e sufis ori prefix? — e particulă ca „vre-un”, ca „va” în „care-va”, „cine-va”, „unde-va” ori ca „oare” în „oare-care”.

La pagina 160 găsim un prefix a, ca în „acopâr” ori în „abunec”. E acela-și?

La pag. 180 îl găsim la o mulțime de adverbe. E altul? Nevoia de a fi dumiriți și cu atât mai mare, cu cât alții „gramatici”, — dacă-mi aduc bine aminte Cipariu și Circa, — au făcut încercarea de a ne dumeri. E ori nu e adevărat ceace au spus ei?

„Gramatica elementară” a d-lui A. Philipide e fără îndoială o adevărată comoară de constatări preioase în ceea ce privește limba română, dar ea ne lasă în multe privințe nedumiriți, lucru de altminteri foarte firesc, căci autorul n'a scris-o pentru cei ce nu sunt în stare să se dumeresc ei înșiși prin sine.

Trebuia deci să vie cineva, care, profitând de luminile învățatului profesor universitar dela Iași, să spună adevărurile potrivit cu destoinicia de a înțelege a școlarilor.

Între cei ce au făcut-o aceasta iese la iveală mai ales un alt profesor universitar, d-l M. Dragomirescu, care în colaborare cu d-l Adamescu, unul dintre fruntașii corpului didactic secundar, a publicat un manual foarte după calapodul stabilit de programul oficial.

Aprobat de ministerul instrucțiunii publice, manualul acesta a fost mult întrebuintat în școlile noastre secundare, are deci să fie socotit în rândul celor mai bune. Lipsit de neajunsuri nu e însă, și de aceea iar alt profesor universitar, care e în același timp și membru al „Academiei Române”, d-l O. Densusianu, a publicat și el, în colaborare cu d-l docent, Căndrea, un „Curs de limba română” — bucăți de lectură și gramatică pentru clasa III secundară — carte croită tot după calapodul stabilit în programul oficial și astfel aprobată de ministru.

„Am fost nevoit să-mi fac eu singur o gramatică” — zice d-l A. Philipide.

D-l O. Densusianu n'o spune aceasta, dar e lucru de sine înțeles că, tot om de știință fiind, d-sa n'a putut să scrie un „Curs de limba română” fără ca să fi studiat mai înainte ceace scriseseră alții asupra gramaticii române și că n'ar fi fost nevoit să scrie ceace a scris, dacă ar fi găsit că sunt bine spuse toate cele scrise de alții.

„Cursul de limba română” al d-lui O. Densusianu cuprinde cele din urmă lămuriri, pe care ni le dă asupra gramaticii române „Academia Română” printr'unul dintre membrii ei, care e în același timp și profesor universitar. Dacă e deci vorba să ne dăm seamă, care e cea mai recomandabilă dintre „gramaticile” limbii române, nu putem să trecem cu vederea pe aceasta, care e fără îndoială cea mai bună dintre toate.

Întrebarea e însă, dacă e și destul de bună atât pentru școlari, cât și pentru cei ce nu știu și tin să învețe românește.

Răspuns la întrebarea aceasta avem să ne dăm făcând o comparațiune între „Gramatica elementară” a d-lui Philipide și „Cursul de limba română” al d-lui O. Densusianu.

Mai înainte de a intra în amănunte acestei comparațiuni e destiune de bună credință să fac constatarea că, pe când d-l Prof. A. Philipide și-a scris gramatică în toată libertatea, d-l Prof. O. Densusianu s'a supus programului oficial, care e, precum am mai spus, lipsit de pricepere discâlească.

Unul rămânând om de știință, face constatări mai mult ori mai puțin bine precizate, iar celălalt, luând asupra sa sarcina de dascăl, e nevoit să formuleze definițiunile și regulile, pe care l-le cere programul, și cu care el, care după toate semnele nic odată nu le-a dat copiilor învățătura, nu e și nici nu poate să fie deprins.

Sunt pe cât de multe și de felurite, pe atât de interesante asemănările și deosebiriile dintre gramatica d-lui Philipide și cursul d-lui Densusianu, și ar trebui să abuzez luni de-a rândul de coloanele „Adevărului Literar” pentru ca să le scot pe toate la iveală. Mă voi mărgini deci la cele ce privesc declinarea și conjugarea.

IOAN SLAVICI

1) Titlul dat de noi.

B. NEMȚEANU
După furtună.
Ce dulce e când ne'mpăcăm,
Clipita sărutătorilor!
Al spune, zău, că ne certăm
De dragul împăcărilor.

Unul scăpătat.
Ca să poată mesteca
Un dentist i-a mobilat
Numa'n aur gura;
Dar când, bietu-a scăpătat
Ca să aibă ce mânca
Și-a vândut dantura.

Un om.
(Cine n'a clădit o casă
și n'a făcut un copil, nu
e om).

Un om am vrut să fiu și eu;
Dar casele se fac cu greu
În lumea proletară;
Și-așine, să nu mă las bătuț,
Ca om cuminte-am început
Cu partea mai ușoară.

S. A. CONTA
Unui chef.
Între capul tău și luna
E o diferență doar:
Luna e'n eclipsă rar,
Capul tău — întotdeauna

Epitaf. 1)
Vă dă sfat un polijist:
Trecători, tăceți din gură;
Aici doarme un gardist
Să nu-l deșteptați... că'nură.

EUG. REVENT
Unui avasat.
Pe'nțătu a lunii, știm cu toții,
Ești avasat. Mai rar noroc;
Cu gradul mergi tot înaintea,
Numai cu capul stai pe loc.

Unui vlăstar.
Mergea adeseori pe stradă,
Trăgând un câine mititel;
Dar nu știu: el ducea pe câine,
Ori câinele-l ducea pe el...?

